

Sprawa C-630/21**Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 98 § 1 regulaminu Trybunału Sprawiedliwości****Data wpływu:**

13 października 2021 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Oberlandesgericht Stuttgart (Niemcy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

12 października 2021 r.

Strona powodowa i wnosząca apelację:

O.K.

Strona pozwana i druga strona postępowania apelacyjnego:

Mercedes-Benz Bank AG

Przedmiot postępowania głównego

Dyrektywa 2008/48 - Umowa o kredyt konsumencki – Prawo do odstąpienia od umowy – Termin na odstąpienie od umowy – Zakończenie – Całkowite wykonanie umowy – Roszczenia konsumenta – Roszczenie o wydanie korzyści

Przedmiot i podstawa prawna odesłania prejudycjalnego

Wykładnia prawa Unii, art. 267 TFUE

Pytania prejudycjalne

- a) Czy art. 14 dyrektywy 2008/48 należy interpretować w ten sposób, że prawo konsumenta do odstąpienia od umowy nie przysługuje już w sytuacji, gdy umowa o kredyt została w całości wykonana przez obie strony?
- b) W wypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie a):

Czy art. 14 dyrektywy 2008/48 stoi na przeszkodzie uregulowaniu w prawie krajowym państwa członkowskiego, które skutkuje tym, że konsument nie może już korzystać z prawa do odstąpienia od umowy, gdy umowa o kredyt została w całości wykonana przez obie strony?

c) W wypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie a) i odpowiedzi twierdzącej na pytanie b):

Czy art. 14 ust. 3 dyrektywy 2008/48 stoi na przeszkodzie uregulowaniu w prawie krajowym państwa członkowskiego, zgodnie z którym konsumentowi, który skutecznie skorzystał z prawa do odstąpienia od umowy na podstawie art. 14 ust. 1 dyrektywy 2008/48, przysługuje wobec kredytodawcy roszczenie o wydanie korzyści uzyskanych przez kredytodawcę z płatności dokonanych przez konsumenta na rzecz kredytodawcy do chwili odstąpienia od umowy?

Powołane przepisy prawa Unii

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę Rady 87/102/EWG, w szczególności art. 14 i 22.

Dyrektywa 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 września 2002 r. dotycząca sprzedaży konsumentom usług finansowych na odległość oraz zmieniająca dyrektywę Rady 90/619/EWG oraz dyrektywy 97/7/WE i 98/27/WE, w szczególności art. 6.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z dnia 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów, zmieniająca dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylająca dyrektywę Rady 85/577/EWG i dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, w szczególności art. 9 i 10.

Dyrektywa Rady 85/577/EWG z dnia 20 grudnia 1985 r. w sprawie ochrony konsumentów w odniesieniu do umów zawartych poza lokalem przedsiębiorstwa

Powołane przepisy krajowe

Bürgerliches Gesetzbuch (kodeks cywilny, zwany dalej „BGB”) w wersji opublikowanej w dniu 2 stycznia 2002 r. (BGBl. I s. 42, 2909; 2003 I s. 738), ostatnio zmieniony przez art. 1 ustawy z dnia 10 sierpnia 2021 r. (BGBl. I s. 3515), w szczególności §§ 242, 346, 357, 492 i 495

Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (ustawa wprowadzająca kodeks cywilny) w wersji opublikowanej w dniu 21 września 1994 r. (BGBl.

I s. 2494; 1997 I s. 1061), ostatnio zmieniona przez art. 2 ustawy z dnia 10 sierpnia 2021 r. (BGBl. I s. 3515), w szczególności art. 247 §§ 3 i 6

Zwięzłe przedstawienie stanu faktycznego i przebiegu postępowania

- 1 Na podstawie umowy z dnia 16 czerwca 2012 r. Mercedes-Benz Bank AG udzielił O.K., działającemu w charakterze konsumenta, kredytu na sfinansowanie ceny zakupu pojazdu samochodowego. Stopa procentowa odsetek za zwłokę obowiązująca w momencie zawarcia umowy nie została określona w dokumentacji umownej.
- 2 O.K. spłacił kredyt zgodnie z umową. W związku z tym, w maju 2015 r. Mercedes-Benz Bank AG zwolnił odpowiednie zabezpieczenia. W ten sposób umowa kredytu została całkowicie wykonana.
- 3 Pismem z dnia 25 września 2018 roku O.K. odstąpił od umowy kredytu.
- 4 Mercedes-Benz Bank AG nie zgodził się z tym. Wobec tego O.K. wniósł pozew do Landgericht Stuttgart (sądu krajowego w Stuttgarcie). Domaga się on zwrotu zapłaconych kwot. Ponadto [twierdzi, że] Mercedes-Benz Bank AG powinien zapłacić - za korzyści uzyskane z tych kwot – odsetki w wysokości 5 punktów procentowych powyżej odpowiedniej stopy bazowej.
- 5 Landgericht Stuttgart (sąd krajowy w Stuttgarcie) oddalił powództwo. Sąd wskazał, że umowa o kredyt została w całości wykonana i że od tego czasu upłynęły ponad trzy lata. Zdaniem sądu O.K. nie może już zatem działając w dobrej wierze (§ 242 BGB) powoływać się na prawo do odstąpienia od umowy.
- 6 Od wyroku Landgericht Stuttgart (sądu krajowego w Stuttgarcie) O.K. wniósł apelację do sądu odsyłającego.

Istotne argumenty stron w postępowaniu głównym

- 7 O.K. uważa, że termin na odstąpienie przez niego od umowy nie upłynął, ponieważ ten termin w ogóle jeszcze nie rozpoczął swojego biegu. O.K. podnosi, że nie otrzymał wszystkich informacji wymaganych przez prawo Unii (art. 14 ust. 1 lit. b) w związku z art. 10 ust. 2 dyrektywy 2008/48) i odpowiednie przepisy krajowe.

Zwięzłe przedstawienie uzasadnienia odesłania prejudycjalnego

W przedmiocie pytania a)

- 8 Dyrektywa 2008/48 nie reguluje wyraźnie, czy, a jeśli tak, to kiedy wygasa wynikające z art. 14 dyrektywy prawo do odstąpienia od umowy.

- 9 W opinii sądu odsyłającego wiele wskazuje na to, że prawo do odstąpienia od umowy nie przysługuje już w sytuacji, gdy umowa o kredyt została w całości wykonana przez obie strony:
- Motyw 34 dyrektywy 2008/48 (zob. opinia rzecznika generalnego Hogana w sprawach C-33/20, C-155/20 i C-187/20 Volkswagen Bank i in., EU:C:2021:629, pkt 107)
 - Cel obowiązków informacyjnych wynikających z art. 10 dyrektywy 2008/48 (zob. opinia rzecznika generalnego Hogana w sprawach C-33/20, C-155/20 i C-187/20 Volkswagen Bank i in., EU:C:2021:629, pkt 108)
 - Orzecznictwo Trybunału w przedmiocie dyrektywy 85/577 (wyrok z dnia 10 kwietnia 2008 r., Hamilton, C-412/06, EU:C:2008:215, pkt 41 i nast.)
 - Artykuł 6 ust. 2 lit. c) dyrektywy 2002/65 (zob. wyrok Trybunału z dnia 11 września 2019 r., Romano, C-143/18, EU:C:2019:701, pkt 39)
 - Korzystanie z prawa do odstąpienia od umowy na podstawie art. 14 ust. 1 dyrektywy 2008/48 nie jest ograniczone w czasie (wyrok Trybunału z dnia 9 września 2021 r., Volkswagen Bank i in., C-33/20, C-155/20 i C-187/20, EU:C:2021:736, pkt 117). Jednakże, o ile wiadomo, istnienie prawa pozbawionego jakichkolwiek ograniczeń byłoby bez precedensu w systemach prawnych państw członkowskich.
 - W odniesieniu do celu, jakim jest zapewnienie wysokiego poziomu ochrony konsumentów, prawo pozbawione jakichkolwiek ograniczeń byłoby również nieproporcjonalne (zob. odpowiednio wyrok Trybunału z dnia 9 listopada 2016 r., Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, pkt 72).
- 10 Przeciwno utracie prawa do odstąpienia po całkowitym wykonaniu umowy może przemawiać fakt, że nieograniczone w czasie prawo do odstąpienia służy także zniechęcaniu i sankcjonowaniu (wyrok Trybunału z dnia 9 września 2021 r., Volkswagen Bank i in., C-33/20, C-155/20 i C-187/20, EU:C:2021:736, pkt 124 i nast.)
- 11 Jednakże, zdaniem sądu odsyłającego, aspekt ten ma mniejsze znaczenie z następujących względów:
- Sankeyjny i zniechęcający charakter prawa do odstąpienia od umowy nie został wyraźnie uwypuklony w dyrektywie 2008/48 (por. motyw 34 dyrektywy, który odnosi się do zbliżenia procedur korzystania z prawa do odstąpienia od umowy w podobnych obszarach).
 - Dyrektywa 2011/83, w której prawodawca unijny przewiduje, że okres na odstąpienie od umowy wygasa po upływie określonego czasu (art. 9 ust. 2), nawet w przypadku nieudzielenia informacji o prawie odstąpienia od umowy (art. 10).

- Po całkowitym wykonaniu umowy nie można już w znaczący sposób uzupełnić informacji o prawach i obowiązkach wynikających z umowy.
- Zgodnie z zasadą praworządności, która obowiązuje również w prawie Unii, karanie zakłada, że strona zobowiązana mogła zachować się zgodnie z prawem. Przepisy art. 10 ust. 2 dyrektywy 2008/48 są jednak w wielu miejscach nieprecyzyjne i sformułowane w sposób otwarty. W kilku przypadkach interpretacje, takie jak dokonane przez niemieckiego ustawodawcę i Bundesgerichtshof (federalny trybunał sprawiedliwości, nie utrzymały się ostatecznie po dokonanej przez Trybunał kontroli (zob. wyroki Trybunału z dnia 9 września 2021 r., Volkswagen Bank i in., C-33/20, C-155/20 i C-187/20, EU:C:2021:736, oraz z dnia 26 marca 2020 r., Kreissparkasse Saarlouis, C-66/19, EU:C:2020:242, pkt 49).

W przedmiocie pytania b)

- 12 Jeżeli od zawarcia umowy kredytu upłynął pewien okres, a umowa została w całości wykonana, powołanie się przez konsumenta na prawo do odstąpienia od umowy na podstawie art. 14 ust. 1 dyrektywy 2008/48 może być w poszczególnych przypadkach sprzeczne z zasadą dobrej wiary na gruncie prawa krajowego (orzecznictwo krajowego sądu najwyższego). Zgodnie z § 242 BGB dłużnik jest bowiem zobowiązany do spełnienia świadczenia w dobrej wierze uwzględniając przyjęte zwyczaje.
- 13 Wątpliwe jest, czy art. 14 ust. 1 dyrektywy 2008/48 stoi na przeszkodzie takiej wykładni prawa krajowego.
- 14 Zdaniem sądu odsyłającego przeciwko temu przemawiają względy wymienione w pkt 9 i 11 powyżej, w szczególności:
 - Orzecznictwo Trybunału w przedmiocie dyrektywy 85/577 (wyrok z dnia 10 kwietnia 2008 r., Hamilton, C-412/06, EU:C:2008:215, pkt 41 i nast.)
 - Dyrektywa 2011/83, w której prawodawca unijny przewiduje, że okres na odstąpienie od umowy wygasa po upływie określonego czasu (art. 9 ust. 2), nawet w przypadku nieudzielenia informacji o prawie odstąpienia od umowy (art. 10)

W przedmiocie pytania c)

- 15 Dyrektywa 2008/48 nie reguluje, ani w art. 14 ust. 3, ani w żadnym innym miejscu, jakie roszczenia przysługują konsumentowi po skutecznym odstąpieniu od umowy.

- 16 Zgodnie z prawem krajowym, po skutecznym odstąpieniu od umowy konsument ma przy spełnieniu pewnych przesłanek roszczenie nie tylko o zwrot dokonanych przez niego płatności (odsetki i raty na poczet spłaty kapitału), ale także o wydanie korzyści, jakie kredytodawca uzyskał z jego płatności; jeżeli kredytodawcą jest bank, domniemywa się, że uzyskał on takie korzyści, a mianowicie w wysokości żądanych przez bank odsetek za zwłokę (orzecznictwo krajowego sądu najwyższego). W niniejszym przypadku jest to 5 punktów procentowych powyżej odpowiedniej bazowej stopy procentowej.
- 17 Zgodnie z orzecznictwem Trybunału, w odniesieniu do umów wchodzących w zakres stosowania dyrektywy 2008/48 państwa członkowskie nie mogą przyjąć dla stron umowy obowiązków nieprzewidzianych w tej dyrektywie, jeżeli zawiera ona zharmonizowane przepisy w kwestii, której obowiązki te dotyczą (wyrok z dnia 9 września 2021 r., Volkswagen Bank i in., C-33/20, C-155/20 i C-187/20, EU:C:2021:736, pkt 107 i nast.)
- 18 Artykuł 14 ust. 3 dyrektywy 2008/48 zawiera przepisy dotyczące skutków prawnych skutecznego odstąpienia od umowy. Uregulowane są jednak tylko roszczenia kredytodawcy.
- 19 Pojawia się zatem wątpliwość, czy dyrektywa 2008/48 zawiera zharmonizowane przepisy we wszystkich kwestiach dotyczących skutków prawnych skutecznego odstąpienia od umowy – w konsekwencji czego państwa członkowskie nie mogą utrzymywać w swoim prawie krajowym ani wprowadzać do niego przepisów odbiegających od tych, które zostały ustanowione w tej dyrektywie (art. 22 ust. 1 dyrektywy 2008/48) - czy też [zawiera takie przepisy] tylko w kwestii roszczeń kredytodawcy. Temu ostatniemu sprzeciwia się cel stworzenia prawdziwego wspólnego rynku (por. motywy 7 i 9 dyrektywy 2008/48).
- 20 Gdyby jednak dyrektywa 2008/48 zawierała zharmonizowane przepisy tylko w zakresie roszczeń kredytodawcy, można by przyjąć, że państwa członkowskie ustanawiają nieprzewidziane w art. 14 ust. 3 dyrektywy roszczenia konsumentów jako sankcję na podstawie art. 23 dyrektywy. Jeśli odstąpienie od umowy kredytu nastąpi po upływie 14 dni od jej zawarcia, należy przypuszczać, że będzie to zazwyczaj spowodowane naruszeniem obowiązku informacyjnego.
- 21 Jednak zgodnie z art. 23 zdanie drugie dyrektywy 2008/48 taka sankcja musiałaby być proporcjonalna. Jeżeli umowa kredytu została już w całości wykonana, byłoby to w zasadzie wykluczone (zob. powyżej, pkt 9). Wynika to z faktu, że w razie przyznania opisanego powyżej w punkcie 16 prawa do wydania korzyści, odstąpienie od umowy zadeklarowane po całkowitym wykonaniu umowy kredytu miałoby taki skutek dla konsumenta, jak gdyby dokonał on inwestycji finansowej oprocentowanej na pięć punktów procentowych powyżej odpowiedniej stopy bazowej w stosunku do każdej ze swoich płatności, i mógłby on czekać dowolnie długo z odstąpieniem [od umowy].

- 22 Motyw 35 dyrektywy 2008/48, zgodnie z którym dyrektywa nie powinna naruszać jakichkolwiek uregulowań państw członkowskich w kwestiach dotyczących zwrotu towarów lub wszelkich kwestiach powiązanych nie będzie miał znaczenia w niniejszej sprawie, ponieważ roszczenie o wydanie korzyści jest przepisem bezpośrednio związanym z odstąpieniem od umowy kredytu.

DOKUMENT ROBOCZY